

2025-09-16

Baterijų ir baterijų atliekų tvarkymas Europos Sąjungos valstybėse narėse

2025 m. rugpjūčio 18 d., pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, įsigaliojo Naujajame Europos baterijų reglamente (ES) 2023/1542¹ (toliau – ES baterijų reglamentas) nustatyti reikalavimai baterijų atliekų tvarkymui (VIII skyrius „Baterijų atliekų tvarkymas“), taip pat panaikinta ankstesnė Direktyva 2006/66/EB.

ES baterijų reglamentas tiesiogiai taikomas visose ES valstybėse narėse, jis nustato griežtesnius reikalavimus visam baterijų gyvavimo ciklui – nuo gamybos iki atliekų sutvarkymo. Jame, be kita ko, nustatyti ne tik didesni baterijų surinkimo ir perdirbimo tikslai, bet ir numatyta didesnė gamintojų atsakomybė, t. y. gamintojai privalo užtikrinti, kad jų tiekiamos baterijos atitiktų naujus reikalavimus, įskaitant perdirbtų medžiagų naudojimą ir atliekų tvarkymą.

Pereinant prie didesnių reikalavimų, svarbu pažymėti, kad ES valstybėse narėse, tarp jų ir Lietuvoje, gamintojo atsakomybės principas – atsakomybė už jų vidaus rinkai pateiktų gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai per visą būvio ciklą nuo gamybos iki saugaus atliekų sutvarkymo – nustatytiems srautams, tarp jų ir baterijoms, taikomas ne vienerius metus. Siekiant įvertinti kitų ES šalių gerąją praktiką, kurią būtų galima pritaikyti įgyvendinant didesnius reikalavimus, šiame darbe apžvelgiama, kaip gamintojo atsakomybė dėl baterijų ir baterijų atliekų taikoma Airijoje, Austrijoje, Belgijoje, Danijoje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Prancūzijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje ir Vokietijoje. Lietuvos praktika panaši kaip ir kitų ES šalių.

Svarbus vaidmuo įgyvendinant didesnius reikalavimus dėl baterijų ir jų atliekų surinkimo tenka gyventojams. ES baterijų reglamente įtvirtinta pareiga galutiniams naudotojams šalinti baterijų atliekas atskirai nuo kitų atliekų srautų, įskaitant mišrias komunalines atliekas (64 str. 1 d.).

Siekiant, kad gyventojai atskirtų senas, nenaudojamas baterijas, gaminius su baterijomis ir kt., t. y. nemestų jų kartu su kitomis atliekomis, verta atkreipti dėmesį į kitų šalių **gerąją praktiką**:

- specialias interneto svetaines, kurios padeda rasti arčiausiai esantį baterijų surinkimo punktą (Estija, kt.);
- mobalias šių atliekų surinkimo akcijas apvažiavimo būdu, specialius renginius (Latvija, Liuksemburgas ir kt.);
- vienodą ženklinimo sistemą (Vokietija, kt.);
- griežtesnę atsakomybę / didesnes baudas už netinkamą atsikratymą baterijų atliekomis (Belgija, Danija, Lenkija, Liuksemburgas, Slovakija, kt.);
- vienkartinį gaminių su nereikalingomis baterijomis, pavyzdžiui, šviečiančių batelių, vienkartinį elektroninių cigarečių, kt., draudimą (jau galioja Belgijoje ir Prancūzijoje²);
- užstato sistemos įvedimą elektroninėms cigaretėms (svarstoma Nyderlanduose).

¹ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/1542 dėl baterijų ir baterijų atliekų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2008/98/EB bei Reglamentas (ES) 2019/1020 ir panaikinama Direktyva 2006/66/EB: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:02023R1542-20240718>

² Atliekų tvarkytojai iš visos Europos kreipėsi į ES vadovus dėl baterijų sukeliama gaisrų: ragina steigti specialų fondą: <https://ecoservice.lt/naujiena/ka-daryti-kad-atliekos-taptu-ne-problema-o-sprendimu-2/>

Pažymėtina, kad visoje Europoje, ne tik Lietuvoje, sparčiai daugėjant gaisrų, kuriuos atliekų tvarkymo įmonėse sukelia netinkamai šalinamos ličio baterijos, Europos atliekų sektoriaus atstovai 2025 m. gegužę kreipėsi į Europos Komisiją (EK), ragindami imtis skubių veiksmų. Siūloma steigti specialų fondą, kuris finansuotų gaisrų prevenciją ir padengtų padarytą žalą. Gaisrų skaičius išaugo rinkoje nuolat daugėjant gaminių su integruotomis ličio jonų baterijomis, netinkamo jų atliekų šalinimo, kai, pavyzdžiui, šios atliekos patenka į mišrių komunalinių atliekų srautą, kt.³

Airija

Airijoje gamintojo atsakomybės principas įgyvendinamas per ne pelno siekiančią organizaciją „WEEE Ireland“⁴, kuri yra įsipareigojusi užtikrinti ekonomiškai efektyvią atitiktį reikalavimams savo gamintojų narių vardu. „WEEE Ireland“ atstovauja 96 proc. šalies baterijų pramonės ir 74 proc. buitinių elektros, elektronikos pramonės gamintojų, kurie pagal ES baterijų direktyvą 2006/66/EB⁵ (iki ES baterijų reglamento nuostatų įsigaliojimo) ir Direktyvą 2012/19/ES⁶ turi gamintojo atsakomybę organizuoti, finansuoti savo gaminių tvarkymą pasibaigus jų gyvavimo ciklui.

Ši organizacija veikia nuo 2005 m. ir yra pagrindinė baterijų ir elektronikos atliekų tvarkymo schemos įgyvendintoja Airijoje, kaip minėta, apimanti didžiąją rinkos dalį aptariamuose sektoriuose. „WEEE Ireland“ veikia gavusi Aplinkos, klimato ir ryšių ministro pritarimą.

Gyventojai baterijų atliekas gali nemokamai utilizuoti baterijų priėmimo punktuose. Internetu yra skelbiamas baterijų perdirbimo žemėlapis⁷, kuriame gyventojai gali susirasti jiems tinkamą baterijų priėmimo punktą. Šie surinkimo punktai yra prekybos centruose, spaudos kioskuose ar kitose baterijų pardavimo vietose. Be to, kai kuriose Airijos dalyse „WEEE Ireland“ teikia surinkimo paslaugas, jei asmuo utilizuoja 10 ar daugiau 5 kg dėžių su panaudotomis baterijomis.

Gyventojai apie atskiros baterijų atliekų utilizavimo svarbą informuojami įvairiais būdais:

- „WEEE Ireland“ vykdo informacines kampanijas, skirtas informuoti gyventojus apie atskiros baterijų atliekų utilizavimo svarbą;
- „WEEE Ireland“ rengia baterijų perdirbimo iššūkį (angl. *Battery Recycling Challenge*), kuriuo gyventojai, įmonės ir mokyklos skatinami tapti „baterijų perdirbimo čempionais“. Kiekviena „WEEE Ireland“ perdirbta baterija prisideda prie aukų fondo, skirto labdaros organizacijai „LauraLynn Airijos vaikų hospisas“;
- daugelio Airijos savivaldybių interneto svetainėse yra informaciniai puslapiai, kuriuose aptariama ši problema⁸;
- baterijų gamintojams teikiamos rekomendacijos iš Airijos aplinkos apsaugos agentūros⁹.

Atliekų tvarkymo pagrindai nustatyti Aplinkos apsaugos įstatyme¹⁰. Visi atliekų tvarkymą ir surinkimą reglamentuojantys teisės aktai pateikiami Aplinkos apsaugos agentūros tinklapyje¹¹.

Bendrai šalyje dažnai rengiamos informavimo kampanijos, susijusios tiek apskritai su atliekų šalinimu, tiek konkrečiai su elektroninės įrangos bei baterijų atliekomis. Jas vykdo įvairūs subjektai, įskaitant jau minėtą „WEEE Ireland“, savivaldybes, Klimato, energetikos ir aplinkos departamentą,

³ Ten pat.

⁴ WEEE Ireland: <https://www.weeeireland.ie/our-story/>

⁵ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir Direktyvos 91/157/EEB panaikinimo: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:02006L0066-20180704>

⁶ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32012L0019>

⁷ WEEE Ireland – Battery Recycling Map: <https://www.weeeireland.ie/recycling-drop-off-map/>

⁸ Dublin City Council. Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE) and Waste Batteries – Information for Retailers: <https://www.dublincity.ie/residential/environment/waste-and-recycling/weee-and-waste-batteries-retailers>

⁹ Environmental Protection Agency. Batteries: <https://www.epa.ie/our-services/compliance--enforcement/waste/batteries/>

¹⁰ Protection of Environment Act 2003: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2003/act/27/enacted/en/html>

¹¹ Environmental Protection Agency. Waste Legislation: <https://www.epa.ie/our-services/licensing/waste/waste-licensing/waste-legislation/>

privačias atliekų surinkimo paslaugas teikiančius subjektus, atskirus politikus, bendruomenių grupes ir nevyriausybinės organizacijas.

Austrija

Austrijos teisės aktai nustato gamintojo atsakomybės principą baterijoms. Šis principas yra sistemiskai įtvirtintas eilėje teisės aktų, sudarančių šalies atliekų tvarkymo teisinę sistemą. Federalinis atliekų tvarkymo įstatymas¹² ir jo įgyvendinamasis teisės aktas – Federalinio žemės ūkio, miškininkystės, aplinkos ir vandens ūkio ministro įsakymas dėl panaudotų baterijų ir akumuliatorių atliekų prevencijos, surinkimo ir apdorojimo¹³, be kita ko, nustato gamintojų ir importuotojų teises ir pareigas, susijusias su baterijų atliekų surinkimu ir perdirbimu. Šie subjektai pagal galiojančią teisinę reguliavimą taip pat prisiima ir finansinę atsakomybę.

Įstatymo 13a skirsnis nustato, jog elektros ir elektroninės įrangos arba nešiojamų baterijų ar akumuliatorių gamintojai privalo kiekvienoje apygardoje įsteigti bent vieną surinkimo punktą įrangos atliekoms iš mažmenininkų priimti ir šiuose surinkimo punktuose nemokamai priimti elektros ir elektroninės įrangos atliekas arba nešiojamų baterijų ar akumuliatorių atliekas.

Transporto priemonių baterijų ar akumuliatorių gamintojai, gavę savivaldybės (savivaldybių asociacijos) prašymą, privalo nemokamai surinkti iš savo surinkimo punkto panaudotas transporto priemonių baterijas ar akumuliatorius, kurių masė yra ne mažesnė kaip 600 kg, o jei ši minimali masė nepasiekama – bent kartą per kalendorinius metus savivaldybė (savivaldybių asociacija) parenka atsakingą gamintoją surinkimui. Nurodyti gamintojai privalo dalyvauti surinkimo ir perdirbimo sistemoje, kaip minėta, be kitų atliekų, apimančioje ir prietaisų arba transporto priemonių baterijas ar akumuliatorius.

Papildomai pažymėtina, jog elektros ir elektroninės įrangos gamintojai, kurie į rinką pateikia privačių namų ūkių elektros ir elektroninę įrangą ir ketina individualiai įvykdyti savo surinkimo prievolę, privalo pranešti federaliniam klimato apsaugos, aplinkos, energetikos, mobilumo, inovacijų ir technologijų ministrui, nurodydami įstatyme įvardintus duomenis, įrodančius, kad visa jų pateikta į rinką įranga atitinka individualaus surinkimo sąlygas. Federalinis klimato apsaugos, aplinkos, energetikos, mobilumo, inovacijų ir technologijų ministras privalo užregistruoti šiuos gamintojus ir importuotojus registre ir, jei reikalavimai įvykdyti, paskirti juos individualiais perėmėjais. Federalinis klimato apsaugos, aplinkos, energetikos, mobilumo, inovacijų ir technologijų ministras privalo atsisakyti registruoti šiuos subjektus, jei jie neatitinka reikalavimų. Tik tie gamintojai, kurie pagal įstatymą yra įtraukti į registrą kaip individualūs perėmėjai, gali savo įsipareigojimus vykdyti individualiai. Apie duomenų pakeitimus gamintojas privalo nedelsdamas pranešti registrai, jei:

- nusprendžia nevykdyti individualaus surinkimo;
- pateikia į rinką kito tipo nei yra nurodęs elektros ir elektroninę įrangą ir ketina individualiai įvykdyti savo surinkimo prievolę;
- pateikia į rinką pramonines baterijas ar akumuliatorius ir ketina individualiai įvykdyti savo surinkimo prievolę.

Individualiai surinkimo prievolę vykdančias gamintojas turi viešai (per Vyriausybės nurodytą interneto svetainę) skelbti savo darbo laiką. Jei subjektas ketina nutraukti savo veiklą, atitinkamam registrai jis turi apie tai pranešti ne vėliau kaip prieš vieną mėnesį.

Įsakymas dėl panaudotų baterijų ir akumuliatorių atliekų prevencijos, surinkimo ir apdorojimo nustato, jog, nepažeidžiant Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių reglamento, draudžiama:

- pateikti į rinką baterijas, kuriose yra daugiau kaip 0,0005 proc. gyvsidabrio (pagal svorį), nepriklausomai nuo to, ar jos įmontuotos į prietaisus, ar ne;

¹² Abfallwirtschaftsgesetz:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002086>

¹³ Verordnung des Bundesministers für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft über die Abfallvermeidung, Sammlung und Behandlung von Altbatterien und –akkumulatoren:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20005815>

- pateikti į rinką nešiojamas baterijas, kuriose yra daugiau kaip 0,002 proc. kadmio (pagal svorį), įskaitant įmontuotas į prietaisus, bet kokių prekybos lygiu.

„Pateikimas į rinką“ pagal šią nuostatą reiškia tiekimą ar teikimą trečiajai šaliai Europos Sąjungoje, už atlygį ar nemokamai, įskaitant importą į Europos Sąjungos muitų teritoriją (4 skirsnis).

Įsakymo 5 skirsnis nustato, jog gamintojai privalo įrodyti, kad grąžintos panaudotos baterijos apdorojamos pagal pažangiausias technologijas, laikantis teisės aktų reikalavimų, nuolat registruojama panaudotų baterijų masė, kuri siunčiama į perdirbimo ar kitokio apdorojimo įrenginį.

Aptariamas įsakymas atskirai detalizuoja įvairių rūšių baterijų atliekų tvarkymą, įskaitant prietaisų baterijas, pramoninių įrenginių baterijas, automobilių baterijas, kiekvienai baterijų atliekų rūšiai nustatant specifinius reikalavimus.

Pavyzdžiui, Įsakymo 8 skirsnis nustato, jog elektros ir elektroninės įrangos gamintojai privalo suprojektuoti įrangą taip, kad galutinis vartotojas arba nuo gamintojo nepriklausomi kvalifikuoti specialistai galėtų lengvai išimti nešiojamas baterijas. Prie įrangos, kurioje įmontuotos nešiojamos baterijos, turi būti pridėtos instrukcijos, kaip galutinis vartotojas arba kvalifikuoti specialistai gali saugiai išimti šias baterijas, taip pat informacija apie įrengtos nešiojamos baterijos tipą.

Nešiojamųjų baterijų galutiniai platintojai privalo pateikti galutiniams vartotojams aiškią ir suprantamą informaciją apie nemokamą panaudotų nešiojamųjų baterijų grąžinimą gerai matomoje vietoje, geriausia – šalia verslo patalpų kasos. Be to, nešiojamųjų baterijų galutiniai platintojai privalo verslo patalpose lengvai prieinamoje ir matomoje vietoje pastatyti aiškiai matomus panaudotų nešiojamųjų baterijų surinkimo kontenerius. Jei tam tikrų panaudotų nešiojamųjų baterijų nemokamas grąžinimas vyksta tiesiogiai darbuotojui, o ne per surinkimo kontainerį, verslo patalpose turi būti pateikta papildoma aiškiai matoma ir suprantama informacija.

Įsakymo 12 skirsnis nustato, jog galutiniai vartotojai gali nemokamai grąžinti panaudotus automobilių akumulatorius galutiniam automobilių akumuliatorių platintojui arba naudodamiesi kitomis gamintojų arba surinkimo ir perdirbimo sistemų nustatytomis grąžinimo galimybėmis, arba savivaldybių (savivaldybių asociacijų) įkurtose surinkimo vietose.

Taigi, teisės aktai aiškiai išskiria ir savivaldybių atsakomybės ribas bei atvejus, kai savivaldybės (savivaldybių asociacijos) turi aktyviais veiksmais įsitraukti į surinkimo sistemą, jau minėta – įsteigiant surinkimo punktą, inicijuojant už surinkimą atsakingos įmonės atranką ir pan. Papildomai pažymėtina, jog didelį vaidmenį gyventojų informavimo procese aptariamam klausimui vaidina Austrijos ekonomikos rūmų dukterinė įmonė – Elektros įrangos atliekų koordinavimo tarnyba, kuri skelbia informacinius lankstinukus, plakatus (galima rasti jų interneto svetainėje¹⁴).

Prie informacinės kampanijos taip pat prisideda federalinės ministerijos, Austrijos savivaldybių asociacija, atskiros federacinės žemės ir savivaldybės. Pavyzdžiui, Vienos miesto iniciatyva „natürlich weniger Mist“ (natūraliai mažiau atliekų) skatina ir remia novatoriškus ir pavyzdinius projektus bei veiklą, kurie prisideda prie vertingų išteklių išsaugojimo arba prie tvaraus gyvenimo būdo ir elgesio¹⁵.

Belgija

Belgijoje, pagal galiojantį teisinį reguliavimą, panaudotos baterijos ir akumulatoriai (tiek parduodami atskirai, tiek ir integruoti į prietaisus, lengvuosius automobilius ar kitas transporto priemones) priklauso išplėstinės gamintojo atsakomybės kategorijai. Ši atsakomybė iš esmės kyla iš Reglamento (ES) 2023/1542 (ES baterijų reglamentas)¹⁶ nuostatų, kurį papildo federaliniai ir regioniniai Belgijos teisės aktai.

Teisiškai yra galimi du baterijų ir jų atliekų surinkimo modeliai:

- pilna gamintojo atsakomybė (gamintojas pasirūpina viskuo);

¹⁴ Elektro-ADE: <https://www.elektro-ade.at/elektrogeraete-sammeln/wissenswertes-ueber-lithiumbatterien/>

¹⁵ Die Initiative "natürlich weniger Mist": <https://www.wenigermist.at/initiative>

¹⁶ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/1542 dėl baterijų ir baterijų atliekų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2008/98/EB bei Reglamentas (ES) 2019/1020 ir panaikinama Direktyva 2006/66/EB: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:02023R1542-20240718>

- dalinė gamintojo atsakomybė (gamintojas bendradarbiauja su akredituotu surinkėju).

Praktikoje labiausiai paplitęs yra antrasis modelis. Organizacija „Bebat“ yra atsakinga už baterijų surinkimo organizavimą parduotuvėse, įmonėse, mokyklose ir kt. Iš viso šalyje yra apie 23 tūkst. „Bebat“ baterijų surinkimo punktų, į kuriuos vartotojai gali pristatyti baterijas¹⁷.

Be kita ko, organizacija vykdo edukacinę ir konsultacinę veiklą vartotojams ir verslams, tinkamo baterijų utilizavimo klausimais.

Pažymėtina, jog didelis dėmesys yra teikiamas ir sankcijų dėl pažeidimų, susijusių su baterijų surinkimu ir utilizavimu, klausimams. Svarbi teisinio reguliavimo naujovė šioje srityje įgyvendinama nuo 2010 m. Pagal minėtą reguliavimą, savivaldybės pačios įgijo teisę taikyti sankcijas (tam tikra apimtimi), nesikreipdamos į teismą. Už atliekų tvarkymo taisyklių nesilaikymą, įskaitant panaudotas baterijas, numatytos baudos iki 250 EUR, arba alternatyvios baudos – viešieji darbai.

Danija

Danijoje gamintojo atsakomybės principas baterijų srityje yra įgyvendinamas per tam tikslui sukurtą sistemą DPAS (dan. *Dansk Producentansvarssystem*)¹⁸.

Teisinio reguliavimo pagrindai šioje srityje nustatyti Aplinkos apsaugos įstatyme¹⁹ bei Atliekų tvarkymo potvarkyje²⁰.

Gamintojo atsakomybės principas apima šias baterijų rūšis:

- nešiojamieji akumulatoriai ir baterijos, sveriantys 5 kg ar mažiau ir kurie nėra laikomi pramoniniais akumulatoriais;
- užvedimo akumulatoriai, naudojami su transporto priemonių vidaus degimo varikliais;
- lengvųjų transporto priemonių akumulatoriai (pavyzdžiui, elektrinių dviračių);
- pramoniniai akumulatoriai, specialiai sukurti pramoniniam naudojimui arba nepriklausantys kitoms kategorijoms;
- elektrinių transporto priemonių (automobilių) akumulatoriai, įskaitant hibridines transporto priemones.

Pagal nustatytą teisinį reguliavimą, visi gamintojai ir importuotojai, tiekiantys baterijas ir akumulatorius Danijos rinkai, be kita ko, privalo užsiregistruoti DPAS. DPAS teikia išsamias instrukcijas ir rekomendacijas dėl įsipareigojimų, išlaidų, reglamentų ir savivaldybių kolektyvinio surinkimo schemų.

Nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių gamintojai ir importuotojai privalo proporcingai finansuoti nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekų surinkimą savivaldybėse, atsižvelgiant į jų rinkos dalį. Šis finansavimas padengia išlaidas, susijusias su surinkimo sistemų įrengimu, taip pat priežiūra, eksploatavimu, administravimu ir mokesčių surinkimu bei mokėjimų valdymu.

Pažymėtina, jog surinkimo schemose įmonės gali dalyvauti arba per minėtą kolektyvinio surinkimo modelį, arba savarankiškai. Įmonės privalo dalyvauti kolektyvinio surinkimo modelyje, jei jos tiekia nešiojamas baterijas bei lengvųjų transporto priemonių akumulatorius.

Įmonės gali savarankiškai tvarkyti baterijų atliekas, jei jos tiekia pramonines baterijas ir elektrinių transporto priemonių (automobilių) baterijas.

Kalbant apie tai, kur visuomenė gali utilizuoti panaudotas, pažymėtina, jog savivaldybių tarybos yra atsakingos už tai, kad būtų užtikrinta, jog lengvai prieinamos nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekų surinkimo schemos būtų įkurtos netoli gyvenamųjų vietų, atsižvelgiant į gyventojų tankumą (surenkant baterijas tiesiogiai iš namų ūkių ir pastatant surinkimo konteinerius viešai ir patogiai prieinamose vietose). Gyventojams ši paslauga yra nemokama.

Savivaldybės nuolat teikia informaciją apie teisingą atliekų rūšiavimą, įskaitant baterijų rūšiavimą, per namų ūkiams platinamą spausdintinę medžiagą, elektroninį paštą ir kitus informavimo kanalus. Tai yra neatsiejama savivaldybių teikiamos visiems namų ūkiams paslaugos dalis. Visi

¹⁷ Bebat: <https://www.bebat.be/en>

¹⁸ Dansk Producentansvarssystem: <https://producentansvar.dk/>

¹⁹ Miljøbeskyttelsesloven: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/1093>

²⁰ Affaldsbekendtgørelsen: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/1749>

gamintojai ir importuotojai, tiekiantys baterijas ir akumulatorius į Danijos rinką, privalo proporcingai finansuoti visuomenės informavimo veiklą pagal savo rinkos dalį. Aplinkos ministras nustato konkrečias taisykles dėl šios veiklos turinio ir apimtys.

Gyventojai privalo laikytis savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių, vykdyti nustatytas rūšiavimo instrukcijas. Už nustatytų taisyklių nesilaikymą gali būti skiriamos baudos. Ypač sunkiais atvejais, kai padaryta žala aplinkai ir gauta ekonominė nauda, gali būti skirta laisvės atėmimo bausmė.

Estija

Estijoje baterijoms ir akumulatoriams taikomas gamintojo atsakomybės principas. Tai reiškia, kad gamintojai ir importuotojai yra atsakingi už baterijų atliekų surinkimą, tvarkymą ir šių procesų finansavimą. Gamintojo atsakomybė reglamentuojama Atliekų įstatyme²¹ ir jį papildančiuose teisės aktuose.

Gamintojo atsakomybės principas reiškia, kad gamintojai / importuotojai yra atsakingi už gaminių atliekas nuo jų pagaminimo iki galutinio šalinimo. Estijoje gamintojo atsakomybės principas nuo 2004 m. gegužės 1 d. taikomas keliems problemiškiems produktams, įskaitant baterijas ir akumulatorius. Naudotų baterijų surinkimas ir šalinimas organizuojamas taip, kad būtų kuo patogiau ir ekologiškiau gyventojams. Naudotas baterijas galima atnešti ir palikti specialiose surinkimo dėžėse, esančiose daugelyje parduotuvių visoje Estijoje. Pavyzdžiui, surinkimo dėžės yra įrengtos didesniuose prekybos centruose ir elektronikos parduotuvėse. Be to, yra specialūs surinkimo punktai, kuriuos valdo atliekų tvarkymo įmonės, pavyzdžiui, „Eesti Elektroonikaromu“²².

Estijoje galiojantis teisinis reglamentavimas nenustato minimalaus šio tipo atliekų surinkimo punktų skaičiaus, atsižvelgiant į gyventojų skaičių, tačiau gamintojai ir importuotojai privalo užtikrinti, kad surinkimo punktai būtų lengvai prieinami gyventojams. Baterijų ir akumuliatorių šalinimas Estijos gyventojams yra nemokamas, senas, nenaudojamas baterijas, akumulatorius gyventojai gali atiduoti tam skirtuose punktuose, prekybos centruose, parduotuvėse, kuriose prekiaujama baterijos ir pan.²³

Gyventojai apie atskiro naudotų baterijų šalinimo svarbą informuojami įvairiais būdais:

- parduotuvėse, surinkimo punktuose galima rasti lankstinukų, plakatų, kuriuose paaiškinama baterijų tvarkymo svarba, pateikiamos instrukcijos, kur jas galima atiduoti;
- daugelis organizacijų, pavyzdžiui, „Eesti Elektroonikaromu“ ir „EES-Ringlus“²⁴, savo interneto svetainėse ir socialinės žiniasklaidos kanaluose skelbia informaciją apie baterijų ir akumuliatorių surinkimą;
- sukurta speciali interneto svetainė interneto svetainė²⁵, kuri padeda žmonėms rasti artimiausią surinkimo punktą;
- mokyklose, bendruomenėse organizuojamos švietimo programos ir kampanijos, siekiant didinti informuotumą apie tinkamo baterijų ir akumuliatorių šalinimo svarbą;
- baterijų surinkimo dėžės dažnai yra ir informacijos šaltinis, nes ant jų pateikiama aiški instrukcija ir informacija, kodėl baterijas reikia surinkti atskirai ir kaip tai padeda apsaugoti aplinką²⁶.

Latvija

Latvijoje baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymui taikomas gamintojo atsakomybės principas. Baterijų ir (ar) akumuliatorių gamintojai ir importuotojai turi registruotis specialiaame

²¹ Waste Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504022025001/consolide>

²² Eesti Elektroonikaromu: <https://elektroonikaromu.ee/en/home/>

²³ ECPRD Request no. 6093 – Battery waste management (2025-06-10).

²⁴ EES-Ringlus: <https://eesringlus.ee/en/>

²⁵ Kuhuvii: www.kuhuvii.ee

²⁶ ECPRD Request no. 6093.

registre²⁷, kuris užtikrina elektros ir elektroninės įrangos (EEI) bei baterijų ar akumuliatorių (BA) atliekų tvarkymui reikalingos informacijos pateikimą.

Atliekų tvarkymo įstatyme²⁸ (33 str.) įtvirtinta pareiga kiekvienam baterijų gamintojui ar importuotojui įgyvendinti savo pareigas, susijusias su gaminių atliekų tvarkymu. Taip pat nustatyta, kad gamintojai yra finansiškai atsakingi už su rinkai pateikiamų gaminių atliekų surinkimo, apdorojimo ir perdirbimo išlaidas (34 str. 1 d.), t. y. gyventojams už tai mokėti nereikia.

Praktikoje dauguma įmonių sudaro sutartis su vienu iš penkių registruotų operatorių, pavyzdžiui, „Latvijas Zaļais punkts“, „ZAAO“, „Zaļā josta“, kt., kurie kuria bendrą visos šalies tinklą, įskaitant vykdyti pareigą dėl vartotojų švietimo, informavimo ir pan., kodėl svarbu atskirai surinkti senas, nenaudojamas baterijas, kt. Senas, nenaudojamas baterijas galima atiduoti:

- kiekvienoje baterijas parduodančioje parduotuvėje – prekybos centrai, elektronikos parduotuvės, degalinės ir net kavinės privalo priimti nešiojamas baterijas nemokamai, o gyventojas neprivalo mainais kažką įsigyti. Mažos baterijų surinkimo dėžutės yra pastatytos prie kasų ir pan.;
- palikti specialiose baterijų surinkimo dėžėse – iki 2023 m. vien „Green Dot“ tinklas parduotuvėse, biuruose, mokyklose ir daugiabučiuose namuose įrengė daugiau nei 350 specialių dėžių;
- baterijos priimamos savivaldybių atliekų rūšiavimo aikštelėse (lat. *šķirošanas laukumi*), kurios veikia daugiau nei 70-yje savivaldybių;
- mobiliųjų kampanijų metu, kai operatoriai, savivaldybės organizuoja „elektros šeštadienius“ arba keliaujančius sunkvežimius, kurie surenka elektronikos prietaisus ir baterijas kaimo vietovėse (keletą kartų per metus)²⁹.

Latvijos teisės aktai nenustato reikalavimų dėl surinkimo punktų, atsižvelgiant į gyventojų skaičių. Didžioji dalis šalyje surenkamų baterijų perdirbamos kitose šalyse³⁰.

Lenkija

Baterijų ir akumuliatorių gamintojų ir importuotojų pareigos reglamentuojamos 2009 m. balandžio 24 d. Baterijų ir akumuliatorių įstatyme³¹. Pagal šį įstatymą (27 str.), baterijas ir akumuliatorius į rinką pateikiantys subjektai privalo organizuoti ir finansuoti naudotų baterijų ir akumuliatorių surinkimą, perdirbimą, utilizavimą ir šalinimą. Gamintojai ir importuotojai, į rinką pateikiantys baterijas ar akumuliatorius, privalo sudaryti rašytinę sutartį su naudotų baterijų ar akumuliatorių surinkėjais, įskaitant surinkimo vietų (punktų) nurodymą.

Baterijų šalinimas gyventojams yra nemokamas. Visuomenės edukavimas, švietimas yra numatytas kaip pareiga gamintojams ir importuotojams ar už šių atliekų tvarkymą atsakingoms jų organizacijoms. Už šių reikalavimų nesilaikymą numatytos baudos³².

Draudžiama naudotas baterijas ir akumuliatorius šalinti kartu su kitomis atliekomis, už tai pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą³³ gali būti skirta bauda nuo 20 iki 5 000 PLN (nuo 4,70 iki 1 175 EUR).

Vyriausybė aplinkos apsaugos inspekcija ir provincijų aplinkos apsaugos inspekcijos vykdo įvairią informacinę, švietėjišką ir reklaminę veiklą bei prižiūri, kaip tokias kampanijas vykdo baterijų ir akumuliatorių gamintojai ir importuotojai³⁴.

²⁷ EEIRR / BARR: www.elektroregistr.lv

²⁸ Waste Management Law: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/221378-waste-management-law>

²⁹ ECPRD Request no. 6093.

³⁰ National Waste Management Plan for 2021–2028: <https://www.varam.gov.lv/lv/media/6191/download?attachment>

³¹ Journal of Laws of 2025, item 89: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20090790666>

³² Journal of Laws of 2024, item 977: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20011061148>.

³³ Journal of Laws of 2025, item 734: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19710120114>

³⁴ GIOŚ Information on the implementation of the tasks of the environmental protection inspection in 2023, 2024: <https://www.gov.pl/attachment/dc24b592-6083-41f7-bb35-01b5df5be7a0>

Liuksemburgas

Siekiant maksimaliai padidinti atskirą surinkimą ir pasiekti aukštą perdirbimo lygį, privatūs galutiniai vartotojai gali nemokamai grąžinti savo nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekas į tam skirtas vietas. Baterijos ir akumuliatoriai daugiausia surenkami šiais būdais: pristatant į surinkimo punktus konteinerių parkuose, atiduodant „SuperDrecksKëscht“ mobiliajai surinkimo tarnybai, paliekant specialiuose surinkimo punktuose parduotuvėse, įstaigose mokyklose, kt. (administruoja „SuperDrecksKëscht“ pagal bendradarbiavimo sutartį tarp aplinkos, klimato ir biologinės įvairovės ministro ir pelno nesiekiančios organizacijos „Ecobatterien“), priduoant automobilių akumuliatorius į daugelį servisų, pan. (įgyvendina patvirtinti surinkėjai pagal sutartis, sudarytas su „Ecobatterien“)³⁵.

Liuksemburge gyventojai informuojami apie naudotų baterijų atskiro surinkimo svarbą įvairiomis švietimo ir praktinėmis priemonėmis. Pagrindinį vaidmenį atlieka nacionalinė iniciatyva „SuperDrecksKëscht“, kuri platina informacinius lankstinukus, skrajutes savivaldybėse, mokyklose, viešojo administravimo įstaigose ir renginiuose. Plakatus taip pat galima pamatyti pagrindinėse viešose vietose, įskaitant surinkimo punktus ir parduotuves. Šiuose leidiniuose paaiškinama, kodėl būtina tinkamai šalinti baterijas ir kaip gyventojai gali prisidėti.

Mažmenininkai, parduodantys baterijas, pavyzdžiui, prekybos centrai, elektronikos parduotuvės ir statybinių medžiagų parduotuvės, privalo savo patalpose pastatyti aiškiai pažymėtus surinkimo konteinerius. Šalia jų dažnai yra iškabos ar skrajutės, kuriose paaiškinama netinkamo šalinimo keliamo pavojaus aplinkai ir skatinama klientus grąžinti naudotas baterijas.

Mokyklose dažnai yra pastatomos naudotų baterijų surinkimo dėžutės ir dalijami mokomieji leidiniai, skatinantys aplinkai nekenksmingą elgesį. Viešosios įstaigos, privačios įmonės taip pat prisideda prie švietimo iniciatyvų. Be kita ko, visoje šalyje reguliariai organizuojami mobilūs renginiai, kurių metu galima atiduoti senas, nenaudojamas baterijas, smulkią elektroniką ir kt. (organizuoja „SuperDrecksKëscht fir Bierger“).

Pažymėtina, kad Liuksemburge tinkamas baterijų ir jų atliekų šalinimas užtikrinamas ir per viešosios tvarkos kontrolę, t. y. jei cigaretės nuorūkos, maisto pakuotės išmetimas ne tam skirtoje vietoje bus vertinamas kaip nedidelis pažeidimas, tai už netinkamą atsikratymą pavojingomis atliekomis, įskaitant baterijas, numatyta gerokai griežtesnė atsakomybė ir didesnės baudos³⁶.

Nyderlandai

Nuo 2008 m. baterijų gamintojai ir importuotojai Nyderlanduose privalo organizuoti jų surinkimą ir perdirbimą. Baterijų surinkimui ir perdirbimui gamintojai ir importuotojai įsteigė už tai atsakingą organizaciją „Stichting Open“. Nuo 2024 m. pradžios nešiojamoms baterijoms galioja bendrai privaloma deklaracija, suteikta „Stichting Open“, t. y. visi gamintojai ir importuotojai, kurie pirmieji pateikia į rinką nešiojamas baterijas, sveriančias 0–3 kg, ir pramonines baterijas, sveriančias 0–1 kg, privalo pranešti apie tai „Stichting Open“, kartu kyla pareiga mokėti šių gaminių atliekų tvarkymo mokesčių. Išskyrus atvejus, kai prašoma ir patvirtinama išimtis. Daugiau informacijos rasite Stichting Open interneto svetainėje³⁷.

Nyderlanduose yra daugiau nei 30 000 baterijų surinkimo punktų. Iš esmės senas, nenaudojamas baterijas nemokamai galima grąžinti visose jomis prekiaujančiose parduotuvėse, taip pat prekybos centruose, statybinių medžiagų parduotuvėse, vaistinėse ir kt. Nuo 2023 m. kasmet vyksta bendra kampanija „Doe maar apart“ (Tiesiog atskirkite!), skirta atkreipti dėmesį į būtinybę atskirai rinkti baterijas. Kampanija siekiama atkreipti dėmesį į tai, kad baterijų ir elektronikos prietaisų, kuriuose yra baterijų, ypač elektroninių cigarečių, negalima mesti kartu su mišriomis komunalinėmis atliekomis. Tyrimai rodo, kad Nyderlanduose kas savaitę į mišrias komunalines atliekas patenka daugiau nei 140 000 elektroninių cigarečių. Tai sudaro daugiau nei 7 mln. vienetų per metus. Įspėjama apie šios tendencijos keliamą pavojų: elektroninės cigaretės turi ličio baterijas,

³⁵ ECPRD Request no. 6093.

³⁶ Ten pat.

³⁷ Stichting Open: <https://www.stichting-open.org/en/our-core-business/>

kurios kelia gaisro pavojų³⁸. Siekiant skatinti atskirą baterijų surinkimą, vis dar svarstoma galimybė įvesti užstatą, ypač elektroninėms cigaretėms³⁹.

Prancūzija

Prancūzijoje baterijų sektoriui yra taikomas išplėstinės gamintojo atsakomybės principas, kuriuo siekiama apimti visą produkto gyvavimo ciklą – nuo ekologinio projektavimo ir atliekų prevencijos iki naudojimo trukmės pratęsimo ir tvarkymo pasibaigus naudojimo laikui (Aplinkos kodekso L541-10-1 str.)⁴⁰.

Taip pat, minėto kodekso R543-128-1 straipsnyje numatyta, jog nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių platintojai nemokamai ir nereikalaudami pirkti naujų baterijų ar akumuliatorių turi priimti naudotas nešiojamas baterijas, kurių tipas toks pat, kokiomis prekiauja platintojas. Platintojai informuoja vartotojus apie galimybę atnešti panaudotas nešiojamas baterijas ir akumuliatorius į jų pardavimo vietas. Tam skirtos talpyklos turi būti aiškiai matomos ir lengvai prieinamos.

Pagal nustatytą utilizavimo tvarką, surinktos baterijos siunčiamos į rūšiavimo centrus, kur jos atskiriamos pagal cheminę sudėtį (šarminės baterijos, ličio baterijos, švino-rūgštinės baterijos ir kt.), o tada siunčiamos perdirbėjams apdoroti pagal kiekvieno tipo baterijas ir akumuliatorius.

Gyventojai privalo laikytis nustatytų rūšiavimo taisyklių, kadangi jų nesilaikymas užtraukia administracinę atsakomybę. Atliekų išmetimas į konteinerius, šiukšliadėžes ar kitas vietas nesilaikant tinkamų konteinerių, surinkimo dienų ir laiko arba rūšiavimo instrukcijų baudžiamas 35 EUR bauda.

Slovakija

Atliekų tvarkymą reglamentuoja Įstatymas Nr. 79/2015 dėl atliekų ir tam tikrų įstatymų pakeitimų⁴¹, kuriuo įvesta vadinamoji išplėsta gamintojo atsakomybė, kuri, be kita ko, taikoma ir baterijoms bei akumuliatoriams. Gamintojų atsakomybę įgyvendinanti organizacija turi būti nesiekianti pelno, pagrindinė jos užduotis – užtikrinti atskirą nustatytų atliekų srauto surinkimą. Gamintojų atsakomybės organizacijos privalo sudaryti sutartis su visomis savivaldybėmis ir miestais, kad vietos valdžios institucijos neturėtų sudaryti atskirų sutarčių su gamintojais ir importuotojais⁴².

Slovakijoje elektronikos atliekos ir baterijos surenkamos specialiose grąžinimo vietose, t. y. jų negalima mesti į mišrių komunalinių ar kitų atliekų konteinerius. Pagal Atliekų įstatymą⁴³ (49 str.), naudotų baterijų ir akumuliatorių turėtojas privalo juos perduoti naudotų nešiojamųjų baterijų, taip pat kitų naudotų baterijų ir akumuliatorių surinkimo vietai arba asmeniui, įgaliotam juos surinkti.

Baterijų atveju tokios grąžinimo vietos yra elektros prietaisų parduotuvės, kurios privalo jas priimti iš vartotojų nemokamai ir be prievolės įsigyti naujus produktus. Baterijų ir smulkių elektroninių atliekų konteineriai taip pat yra įrengti įvairiose įstaigose (pašto skyriuose, biuruose, mokyklose, administraciniuose pastatuose, kt.), specialūs šių atliekų konteineriai yra miestų bei miestelių gatvėse.

Atliekų įstatyme⁴⁴ (43 str. 3 d.) įtvirtintas draudimas:

- maišyti naudotas baterijas ir akumuliatorius su kitomis atliekomis;
- šalinti arba perdirbti naudotas baterijas ir akumuliatorius, išskyrus perdirbtų ir perdirbtų naudotų baterijų ir akumuliatorių neperdirbamų likučių šalinimą;

³⁸ ECPRD Request no. 6093.

³⁹ Call for Deposits on Vapes in Netherlands: <https://blog.upsbatterycenter.com/call-for-deposits-on-vapes-in-netherlands/>

⁴⁰ Code de l'environnement: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006074220/

⁴¹ 79 ZÁKON zo 17. marca 2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/79/20250401>

⁴² ECPRD Request no. 6093.

⁴³ 79 ZÁKON zo 17. marca 2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁴⁴ Ten pat.

- pažeisti baterijų ir akumuliatorių, įskaitant naudotas baterijas ir akumulatorius, vientisumą (netaikoma naudotų baterijų ir akumuliatorių perdirbėjams).

Šių nuostatų nesilaikymas yra administracinis teisės pažeidimas, už kurį gali būti skirta iki 1 500 EUR bauda⁴⁵.

Slovėnija

Baterijų gamintojai paprastai paveda baterijų atliekų surinkimą įgaliotam baterijų atliekų surinkėjui. Vienas iš tokių – „Recikel“⁴⁶, kuri nuo 2017 m. o 1 d. yra bendros elektros ir elektroninės įrangos atliekų⁴⁷, nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekų⁴⁸, taip pat pakuočių atliekų⁴⁹ tvarkymo sistemos operatorė. Ši įgaliota bendrovė užtikrina, kad visi gamintojai, kurie nusprendžia vykdyti savo įsipareigojimus pagal bendrą nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo sistemą, laikytųsi galiojančių teisės aktų, veiktų ekonomiškai efektyviai ir tvarkytų nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekas aplinkai nekenksmingu būdu⁵⁰.

Baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymo reglamente⁵¹ numatyta, kad galutiniai vartotojai gali nemokamai išmesti baterijas pardavimo vietose, neprivalėdami pirkti naujos baterijos. Baterijų atliekas taip pat galima atiduoti į įgalioto surinkėjo valdomą surinkimo punktą arba viešajam atliekų tvarkymo paslaugų teikėjui (komunalinių paslaugų įmonės veikia kiekvienoje savivaldybėje). Pažymėtina, kad Slovėnijoje nėra reikalavimo dėl minimalaus surinkimo punktų skaičiaus, atsižvelgiant į gyventojų skaičių.

Gyventojus privaloma šviesti ir kitais būdais informuoti (kampanijos turi būti organizuojamos ne rečiau kaip keturis kartus per metus), kodėl baterijų ir jų atliekų negalima maišyti su kitomis atliekomis. Tokių kampanijų metu gamintojas arba įgaliotas tvarkytojas užtikrina, kad galutiniai vartotojai būtų visapusiškai informuoti apie:

- galimą baterijose naudojamų medžiagų poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai;
- tai, kad baterijų atliekų negalima išmesti kartu su mišriomis komunalinėmis atliekomis;
- kaip atskiras šių atliekų surinkimas palengvina baterijų, akumuliatorių atliekų apdorojimą bei perdirbimą;
- esamas baterijų ir akumuliatorių atliekų surinkimo ir perdirbimo sistemas;
- jų pačių indėlį į baterijų ir akumuliatorių atliekų perdirbimą;
- perbrauktos šiukšliadėžės su ratukais simbolio ir cheminių simbolių reikšmę⁵².

Suomija

Suomijoje baterijų platintojams yra taikomas gamintojo atsakomybės principas. Pagal Atliekų įstatymo⁵³ (646/2011) 6 skyriaus 46 ir 47 straipsnius, baterijų ir akumuliatorių gamintojai, t. y. importuotojai ir gamintojai, privalo savo lėšomis organizuoti savo gaminių atliekų tvarkymą, kai gaminiai yra išmetami.

Gamintojo atsakomybė grindžiama principu „teršėjas moka“, kaip nurodyta Atliekų įstatymo 2 skyriaus 3 straipsnyje. Tai reiškia, kad atliekų gamintojas taip pat yra atsakingas už minėtų atliekų

⁴⁵ ECPRD Request no. 6093.

⁴⁶ Recikel: <https://recikel.si/>

⁴⁷ Električna in elektronska oprema: <https://recikel.si/oeeo/>

⁴⁸ Kaj so baterije ali akumulatorji?: <https://recikel.si/baterije/kaj-so-baterije-in-akumulatorji/>

⁴⁹ Kaj je embalaža?: <https://recikel.si/embalaza/kaj-je-embalaza/>

⁵⁰ Kako ravnati z odpadnimi baterijami in akumulatorji?: <https://recikel.si/novice/kako-ravnati-z-odpadnimi-baterijami-in-akumulatorji>

⁵¹ Uredba o ravnanju z baterijami in akumulatorji ter odpadnimi baterijami in akumulatorji: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED5201>

⁵² Ten pat.

⁵³ Waste Act: <https://finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/123999/mainPdf/main.pdf?timestamp=2011-06-17T00%3A00%3A00.000Z>

perdirbimo išlaidas. Praktiškai gamintojas perkelia atliekų tvarkymo organizavimo išlaidas į baterijos ar akumuliatoriaus kainą galutiniam vartotojui. Galutinis vartotojas gali nemokamai grąžinti išmestą gaminį per gamintojų įdiegtą surinkimo sistemą.

Praktikoje gamintojo atsakomybė Suomijoje įgyvendinama per gamintojų organizacijas, kurios yra atsakingos už gaminių surinkimą, perdirbimą ir perdirbimo finansavimą. Tai reiškia, kad baterijų ir akumuliatorių importuotojai ir gamintojai privalo registruotis gamintojo atsakomybės sistemoje. Tokiu būdu dalis kiekvieno į rinką pateikto produkto kainos skiriama perdirbimo mokesčiui, skirtam atliekų tvarkymo organizavimui finansuoti. Panaudotos baterijos ir akumuliatoriai surenkami iš parduotuvių ir kitų surinkimo punktų ir siunčiami apdoroti, o gamintojai praneša valdžios institucijoms apie į rinką pateiktų produktų kiekius.

Gamintojai taip pat yra atsakingi už pagrįstą kitų lygiaverčių, vadinamųjų „našlaičių“ produktų dalį (tiesiogiai gamintojams nepriskirtiną, bet susijusią). Ši dalis nustatoma pagal kiekvieno gamintojo rinkos dalį.

Pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 520/2014 dėl baterijų ir akumuliatorių (Atliekų nutarimo)⁵⁴ 5 skyrių gamintojai privalo užtikrinti, kad metinis atskiro baterijų ir akumuliatorių surinkimo lygis būtų didesnis nei 45 %. Be to, Vyriausybės nutarimo 15 skyriuje reglamentuojama, kad gamintojai privalo pateikti namų ūkiams ir kitiems vartotojams išsamią informaciją apie baterijų ir akumuliatorių poveikį aplinkai, atskiro surinkimo svarbą ir esamas surinkimo vietas.

Praktiškai nešiojamų baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymo organizavimas reiškia jų surinkimo iš visų parduotuvių, kuriose prekiaujama baterijomis ir akumuliatoriais, taip pat iš kitų surinkimo punktų Suomijoje, organizavimą ir vėlesnį apdorojimą, kurio tikslas – perdirbti medžiagas. Šias vietas ir kitus surinkimo punktus galima rasti, pavyzdžiui, internete. Taip pat yra keturios patvirtintos baterijų gamintojų organizacijos: „ERP Finland“, „Recser Ltd“, „Akkukierrätys Pb Ltd“ ir „Finnish Car Recycling Ltd“. Be to, yra oficialūs priėmimo punktai, kurie nemokamai priima panaudotas baterijas ir akumuliatorius iš gyventojų. Bendras baterijų utilizavimas Suomijoje yra nemokamas.

2024 m. parduotuvėse buvo surinkta apie 2000 tonų panaudotų baterijų (įskaitant mažas baterijas). Informacija apie Suomijoje naudojamų baterijų ir akumuliatorių perdirbimą teikiama įvairiais būdais, kad gyventojai suprastų jos svarbą ir žinotų, kaip elgtis teisingai. Informacija teikiama, pavyzdžiui, parduotuvėse ir kioskuose, kur surinkimo punktus žymi ženklai ir plakatai, kuriuose nurodomas teisingas perdirbimo būdas. Mokyklos ir švietimo įstaigos teikia mokomąją medžiagą ir rengia kampanijas, skirtas mokyti vaikus ir jaunimą apie perdirbimo svarbą. „Paristokierrätys.fi“ ir kitos perdirbimo organizacijos teikia informaciją ir instrukcijas apie perdirbimą internete ir socialiniuose tinkluose. Perdirbimo dienose ir aplinkosaugos renginiuose vietoje dalijamasi informacine medžiaga.

Vokietija

Vokietijoje baterijoms taikomas gamintojo atsakomybės principas. Tai reiškia, kad baterijų gamintojai ir platintojai yra atsakingi už baterijų atliekų surinkimą, apdorojimą ar sunaikinimą. Šią atsakomybę reglamentuoja Įstatymas dėl baterijų ir akumuliatorių pateikimo į rinką, grąžinimo ir aplinkai nekenksmingo šalinimo (Baterijų įstatymas)⁵⁵, kuriuo į Vokietijos teisę buvo perkelta ES direktyva 2006/66/EB⁵⁶.

⁵⁴ Government Decree on Batteries and Accumulators: <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/91900/mainPdf/main.pdf?timestamp=2014-07-03T00%3A00%3A00.000Z>

⁵⁵ Gesetz über das Inverkehrbringen, die Rücknahme und die umweltverträgliche Entsorgung von Batterien und Akkumulatoren: <https://www.gesetze-im-internet.de/battg/index.html>

⁵⁶ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir Direktyvos 91/157/EEB panaikinimo: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:02006L0066-20180704>

Be to, Vokietijoje, kaip ir kitose ES valstybėse narėse, nuo 2024 m. vasario 18 d. tiesiogiai taikomas Reglamentas (ES) 2023/1542 (ES baterijų reglamentas)⁵⁷. Pažymėtina, jog kai kurios ES baterijų reglamento nuostatos, pavyzdžiui, VIII skyrius dėl baterijų atliekų tvarkymo, įsigalioja tik 2025 m. rugpjūčio 18 d. ir ES baterijų reglamentas panaikina minėtą Direktyvą 2006/66/EB nuo 2025 m. rugpjūčio 18 d.

ES baterijų reglamentas, kaip tiesioginio taikymo ES teisės aktas yra viršesnis už Baterijų įstatymą ta apimtimi, kuri reglamentuoja tuos pačius teisinius santykius ir jau yra taikomas pagal pereinamojo laikotarpio nuostatas. ES baterijų reglamente numatytos kelios išanginės nuostatos nacionaliniams įstatymų leidėjams ir jame taip pat yra naujų reguliavimo įgaliojimų. Siekdama pritaikyti Vokietijos įstatymus prie naujojo ES Baterijų reglamento, Federalinė Vyriausybė inicijavo „Baterijų įstatymo įgyvendinimo įstatymą“⁵⁸. Jis skirtas pakeisti jau minėtą Baterijų įstatymą ir turėtų būti priimtas 2025 m. antroje pusėje.

Plačiau kalbant apie grąžinimą ir gamintojo atsakomybę, pažymėtina, jog Baterijų įstatymo 11 straipsnio 1 dalis nustato, kad galutiniai vartotojai privalo „atskirai nuo nerūšiuotų komunalinių atliekų surinkti baterijas, kurios nėra įmontuotos į įrenginį“. Be šios prievolės atskirai surinkti baterijas, baterijų platintojai taip pat privalo „nemokamai atsiimti panaudotas baterijas mažmeninės prekybos vietoje arba šalia jos“ ir perduoti jas surinkimo sistemai pagal Baterijų įstatymą apdoroti, perdirbti arba sunaikinti (Baterijų įstatymo 9 straipsnis).

Kitame etape baterijų gamintojai taip pat privalo nemokamai atsiimti panaudotas baterijas iš platintojų, viešųjų atliekų tvarkymo įstaigų ir savanoriškų surinkimo centrų (Baterijų įstatymo 5 straipsnis).

Kiekvienas gamintojas privalo pats (arba kartu su kitais gamintojais) sukurti surinkimo sistemą. Šią sistemą turi patvirtinti atsakinga institucija. „Senos elektros įrangos registras“ yra teisiškai įgaliojamas (kaip vadinamasis įgaliojasis atstovas) tvarkyti tiek visų gamintojų privalomą registraciją, tiek surinkimo sistemų tvirtinimą⁵⁹.

Patvirtintas surinkimo sistemas galima peržiūrėti registro tvarkomame kataloge internete⁶⁰.

Praktškai baterijų surinkimo punktai yra visur, kur parduodamos naujos baterijos: prekybos centruose, vaistinėse, universalinėse parduotuvėse, elektronikos prekių parduotuvėse, technikos prekių parduotuvėse ir degalinėse. Kad surinkimo punktus būtų lengva rasti, buvo sukurtas vieningas surinkimo punkto logotipas.

1 pav. Vieningas baterijų surinkimo punkto logotipas

Šaltinis: Federalinė aplinkos agentūra (vok. *Umwelt Bundesamt*)⁶¹

⁵⁷ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/1542 dėl baterijų ir baterijų atliekų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2008/98/EB bei Reglamentas (ES) 2019/1020 ir panaikinama Direktyva 2006/66/EB: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:02023R1542-20240718>

⁵⁸ Gesetz zur Anpassung des Batterierechts an die Verordnung (EU) 2023/1542 (Batterierecht-EU-Anpassungsgesetz - Batt-EU-AnpG): <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-anpassung-des-batterierechts-an-die-verordnung-eu-2023-1542/322622>

⁵⁹ Stiftung Elektro-Altgeräte Register: <https://www.stiftung-ear.de/>

⁶⁰ Verzeichnis der genehmigten Eigenrücknahmesysteme: <https://www.ear-system.de/ear-verzeichnis/battgruecknahmesysteme#no-back>

⁶¹ Batterien und Altbatterien: <https://www.umweltbundesamt.de/themen/abfall-ressourcen/produktverantwortung-in-der-abfallwirtschaft/batterien-altbatterien#gesetzliche-grundlagen>

Savivaldybės taip pat priima panaudotas baterijas, pavyzdžiui, perdirbimo centruose. Įmonės, valdžios institucijos, asociacijos ir dažnai net universitetai yra įsteigę savanoriškus surinkimo punktus. Mažmeninės prekybos parduotuvėse (prekybos centruose, elektronikos prekių parduotuvėse ir kt.) panaudotų baterijų surinkimo punktai dažnai yra įėjimo arba išėjimo zonoje, pavyzdžiui, prie pakavimo stalų, kur atskirai surenkamos ir kitos atliekos, pavyzdžiui, popierius, kartoninės dėžės ir pakuočių atliekos. Kad surinkimo punktus būtų lengva rasti, buvo sukurtas vieningas surinkimo punkto logotipas⁶².

Paminėtina, jog daugelis Vokietijos savivaldybių ir regionų teikia informaciją apie atliekų rūšiavimą, pavyzdžiui, paaiškina, kokius daiktus leidžiama mesti į įvairius atliekų kontenerius, ir skelbia vietines surinkimo datas. Ši informacija skleidžiama, pavyzdžiui, per vadinamuosius „atliekų“ arba „surinkimo kalendorius“⁶³ (kai kurie iš jų prieinami kaip programėlės) ir informacines brošiūras.

Siekiant užkirsti kelią netinkamam atliekų šalinimui ir įvykdyti gamintojams nustatytas perdirbimo kvotas, Vokietijoje buvo ir tebėra vykdomos nacionalinės atliekų rūšiavimo kampanijos. Vienas iš pavyzdžių – kampanija „Atliekų rūšiavimo darbai“ (nuo 2019 m.)⁶⁴. Jos privatus finansavimas gaunamas iš savanoriško pramonės ir prekybos dalyvio mokesčio. Svarbi Vyriausybės remiama iniciatyva, kurioje dalyvavo daugiau nei 200 savivaldybių, buvo 2024 m. birželio mėn. vykusio kampanija „Vokietija rūšiuoja. Ar tu taip pat?“⁶⁵.

Parengė
Informacijos ir komunikacijos departamento
Tyrimų skyriaus
Patarėja Aistė Griškonytė-Jasinskė
Tel. (0 5) 209 6182, el. p. aiste.giskonyte@lrs.lt

Patarėjas dr. Tomas Lavišius
Tel. (0 5) 209 6181, el. p. tomas.lavisius@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2025

⁶² Entsorgung: Rücknahme- und Sammelstellen von Altbatterien: <https://www.umweltbundesamt.de/themen/abfall-ressourcen/produktverantwortung-in-der-abfallwirtschaft/batterien-altbatterien#entsorgung-rucknahme-und-sammelstellen-von-altbatterien>

⁶³ Abfallkalender und Abfall-App: <https://www.breisgau-hochschwarzwald.de/pb/Breisgau-Hochschwarzwald/Start/Service+-Verwaltung/Abfallkalender+und+App.html>

⁶⁴ Mülltrennung wirkt: <https://www.muelltrennung-wirkt.de/de/>

⁶⁵ „Deutschland trennt. Du auch?“ Bundesweite Aktion für richtige Abfalltrennung: <https://www.interzero.de/blog/detail/deutschland-trennt/>